

VASTUSED 7. KLASSILE

1. Tähista joonisel ala, kus 21. juunil: a) on Päike seniidis, b) valitseb polaarpäev (2 punkti)

Vastuses a) peab olema kindlasti tähistatud terve põhjapöörijoon ja vastuses b) viirutatud või värvitud kogu põhjapolaarala

2. Väikesed ja madalad järved kannatavad sageli hapnikupuuduse käes, mis võib tekkida nii talvel kui suvel. Selgita, mis põhjustab hapnikupuudust:
 talvel? *Jää ja lumi takistavad hapniku liikumist õhust vette ja peatavad ka suurema osa valgusest, mis aeglustab veetaimede fotosünteesi ja selle käigus hapniku eraldumist. Samal ajal kasutavad veeorganismid ära vees oleva hapniku*
 suvel? *Kuumade ilmadega hakkavad vetikad kiiresti paljunema. Tingimuste halvenedes nad hukkuvad ja nende lagundamiseks kulub bakteritel rohkesti hapnikku, mida ei jätku enam veeorganismidele hingamiseks*

(a` 2 punkti, seega kokku max 4 punkti)

3. Milline väide joonisel kujutatud mägede kohta on tõenäoliselt õige:

- Mäed joonisel A on vanemad
- Mäed joonisel B on vanemad
- Mäed on ühevanused, kuid on tekkinud erineval viisil
- Mäed on ühevanused, kuid nad asuvad erinevatel mandritel (1 punkt)

- Leia atlasest 3 mäestikku, mida sobib iseloomustama:

joonis A *Alpid, Andid, Himaalaja, Hindukuš, Pamiir, Suur-Kaukasus jt.*

joonis B *Skandinaavia, Apalatsid, Uural, Ardennid, Šoti mägismaa jt.*

(üks õige 0,5 punkti, max 3 punkti)

4. Millise tekkega kivimites võib leida kivistisi? *Settekivimitest*

Põhjenda: *Settekivimid on tekkinud erinevatest setetest, sealhulgas surnud taimede ja loomade jäänustest.*

Kas need kivimid on maakooses enamuses või vähemuses? *Vähemuses*

(a` 1 punkt, seega kokku max 3 punkti)

5. Tähista joonisel kõrgeim punkt tähega C.

(0,5 punkti)

Mõõda, kui pikk on tegelik vahemaa punktist A punkti B *450m (+/-5m)* (1 punkt)

Kui üks matkaja seisab punktis A ja teine punktis B, siis kas nad näevad üksteist?.....*ei.*

Põhjenda: *Nende vahele jääb künkas* (1 punkt)

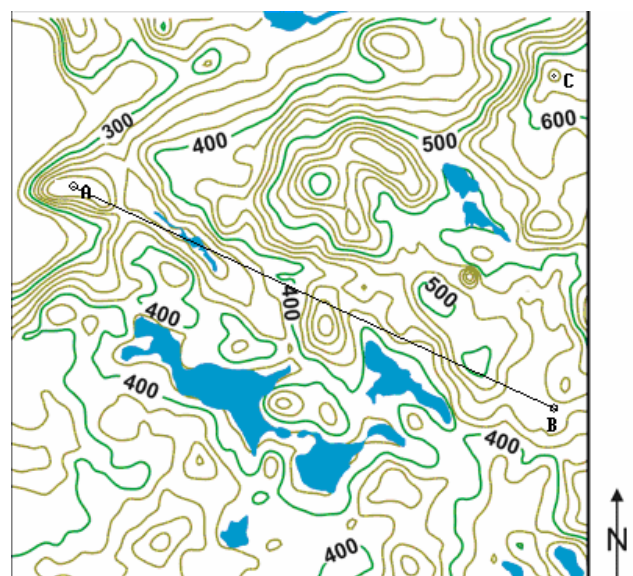
Millisest ilmakaarest on kõige kergem läheneda punkti A...*kirdest*..... Miks? *Selle künka kirdenõlv on kõige laugem.* (1 punkt)

Millisel asimuudil peab liikuma matkaja, kes läbib vahemaad punktist C punkti B?

.....*180°*.....(1 punkt)

Mitu meetrit on punkt C kõrgemal kui punkt A?
260 m (640-380m)..(1 punkt)

Kas see on suhteline või absoluutne kõrgus?.....*suhteline*.....(0,5 punkti)

1:5000

6. Võrdle graniiti gneisiga. Mille poolest nad sarnanevad ja mille poolest erinevad?

Sarnasus: *Mõlemad on väga tugevad ja vastupidavad kivimid. Mõlemad on tekkinud maakoore sügavustes.*

Erinevus: *Graniit on tardkivim, gneiss moondekivim. Graniit on suuremate kristallidega, gneiss aga tihke ja vöödilise mustriga.*

(Üks sarnasus 1 punkt ja üks erinevus 1 punkt- kokku max 2 punkti)

7. Leia atlasest järgmised punktid. Tee kindlaks nende absoluutne kõrgus ja pinnavorm, millel nad asuvad.

Geograafilised koordinaadid	Absoluutne kõrgus(m)	Pinnavorm
60°pl ja 70°ip	0-200	Lääne- Siberi madalik (lauskmaa)
35°pl ja 90°ip	4000-6000	Tiibeti kiltmaa
22°ll ja 44°lp	1000-2000	Brasiilia mägismaa

Iga õige lahter annab 0,5 punkti – kokku 3 punkti

8. Selgita lähemalt hoovuste mõju sademete hulgale.

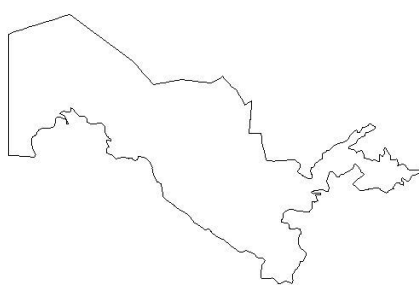
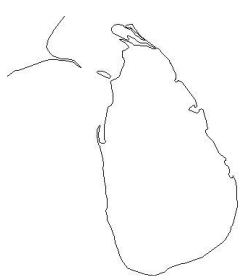
Soe hoovus- *soodustab sademete tekkimist tõusvate õhuvoolude tõttu. Tõustes aga õhk jahtub ja veeaur kondenseerub*

Külm hoovus- *põhjustab sademete vähesust laskuvate õhuvoolude tõttu. Laskudes õhk soojeneb ja kondenseerumist ei toimu*

(põhjalik selgitus a`2 punkti, seega kokku max 4 punkti)

9. Järgnevalt on toodud kolme riigi kontuurid ja läbisegi neid riike iseloomustavad faktid. Märki riigi nimi ja faktide numbrid õige kontuuri juurde. Riigid on erinevas mõõtkavas.

1. kuningriik, 2. islam, 3. saareriik, 4. kuulus NSVL koosseisu, 5. mussoon, 6. Aruba saar, 7. alamik, 8. puuvillakasvatuse, 9. tamili tiigririd, 10. parasvöötme kõrb, 11. teekasvatuse, 12. lipuvärvid punane-valge-sinine

SRI-LANKA

3, 5, 9, 11

USBEKISTAN

2, 4, 8, 10

HOLLAND

1, 6, 7, 12

(õige riik 1 punkt, õige fakt a`0,25 punkti, seega kokku max 6 punkti)

10. Jaota toodud mõisted omavahel sobivatesse paaridesse ja moodusta selle sõnapaariga geograafilise sisuga lause.

mussoon, Läänemeri, stratosfäär, tuul, riimvesi, osoon, mineraalid, nullmeridiaan, kivimid, maailmaaeg (GMT)

a) *Mussoon on tuul, mis puhub talvel maalt merele ja suvel merelt maale (vahetab suunda 2 korda aastas)*

b) *Läänemeri on riimveeline veekogu*

c) Maad liigse UV kiirguse eest kaitsev osoonikiht jääb stratosfääri

d) Kivimid koosnevad mineraalidest

e) Esimese ajavööndi keskmeridiaaniks on võetud 0° meridiaan ja sealset aega nimetatakse maailmaajaks ehk Greenwichi ajaks(GMT)

(õige sõnapaar a`0,5 punkti ja õige sisuga lause a`0,5 punkti, seega kokku 5 punkti)

11. Võrdle mandrilist ja merelist kliimat.

Mandriline kliima	Mereline kliima
<i>Temperatuuri amplituud (kõikumine) on suurem/ talvel külmem, suvel soojem</i>	<i>Temperatuuri amplituud (kõikumine) on väiksem/ talvel soojem, suvel külmem</i>
<i>Sademetek hulk on väiksem</i>	<i>Sademetek hulk on suurem</i>

(kahe erinevuse korrektne võrdlemine 2 punkti)

12. Carl elab Austrias Viinis ja Thomas Melbourne's Austraalias. Selleks, et omavahel suhelda on neil väga raske leida kellaega, mis sobiks mõlemale. Nad ei saa vestelda omavahel vahemikus 8.00-15.30 kohaliku aja järgi, sest on siis koolis ja vahemikus 23.00-7.00 kohaliku aja järgi, sest siis nad magavad. Leia, millised ajavahemikud kohaliku aja järgi neile vestlemiseks sobivad.

Koht	Ajavahemik (kohalik aeg/vööndiaeg)	
Viin	<i>1. 7.00-8.00</i>	<i>2. 22.00-23.00</i>
Melbourne	<i>1. 16.00-17.00</i>	<i>2. 7.00-8.00</i>

(4 punkti)

13. Eesti pindalast on soodega kaetud $\frac{1}{4}$, millega me jääme maha vaid oma naaberriigist Soomest. Millised looduslikud tingimused Eestis soodustavad soode tekkimist?

1. *Sademetek hulk on suurem kui aurumine.*

2. *Tasane pinnamood.*

(max 2 punkti)

14. Lõpeta laused:

a) Füüsikalist murenemist põhjustab *temperatuuri suur kõikumine*

b) Süvikud tekivad ookeanis sinna, *kus laamad põrkuvad ja ühe serv sukeldub teise alla*

c) Islandi saare pindala kasvab, *sest ta asub laamade lahkumise kohal, kus maakoort juurde tekib*

d) Mereäärsetel aladel puhub tuul päeval merelt maale, sest *meri on päeval külmem kui maa ja mere kohale tekib kõrgrõhuala. Tuul puhub aga alati kõrgrõhualalt madalrõhualale.*

(4 punkti)

15. Milline sarnane looduslik protsess on kujundanud sellised omapärased maastikud?
erosioon

(1 punkt)

(Kokku max 52 punkti)

65% - 33 punkti